קפו א ב מיי' פ"ב מהל' שכנים הלכה ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קעד סעיף ב :

קפז ג ד מיי' שם הל"א טוש"ע שם ס"א :

משמיה דר' עקיבא בר יוסף כוותיה, אמר רב אשי ומאי קושיא דלמא להא מילתא בר מוליה הוא, אלא אמר רב אשי תדע דאמר גברא רבה מילתא ומתאמרא הלכה למשה מסיני כוותיה, (א)ודלמא כסומא בארובה? ולאו טעם (א) (יהיב). א"ר יוחנן מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים ולתינוקות, לשוטים מאי היא כי הא דמר בר רב אשי דהוה קאי ברסתקא דמחוזא שמעיה להוא שוטה דקאמר: ריש מתיבתא דמליך (ב) במתא מחסיא טביומי חתים, אמר: מאן חתים טביומי ברבנן, אנא, שמע מינה לדידי קיימא לי שעתא קם אתא, אדאתא אימנו רבנן לאותביה לרב אחא מדפתי ברישא כיון דשמעי דאתא שדור זוגא דרבנן לגביה לאימלוכי ביה (ג) עכביה, הדר שדור זוגא דרבנן אחרינא (עכביה) גביה עד דמלו בי עשרה, כיון דמלו בי עשרה פתח הוא ותנא ודרש לפי שאין פותחין בכלה פחות מעשרה, קרי רב אחא אנפשיה (ג)כל המריעין לו, לא במהרה מטיבין לו, וכל המטיבין לו, לא במהרה מריעין לו. תינוקת מאי היא? כי הא דבת רב חסדא הוה יתבה בכנפיה דאבוה הוו יתבי קמיה רבא ורמי בר חמא אמר לה מאן מינייהו בעית? אמרה ליה תרוייהו, אמר רבא ואנא בתרא (ד). א"ר אבדימי דמן חיפה קודם שיאכל אדם וישתה יש לו שתי לבבות, לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד שנאמר איש נבוב ילבב וכתיב נבוב לוחות ומתרגמינן חליל לוחין, אמר רב הונא בריה דרב יהושע הרגיל ביין אפי' לבו אטום כבתולה, (ו)מפקחו, שנאמר ותירוש ינובב בתולות: אמר רב הונא בריה דרב יהושע פשיטא חלק בכור וחלק פשוט יהבינן ליה (ה)אחד מצרא, יבם מאי? אמר אביי היא היא, מ"ט בכור קרייה רחמנא. רבא אמר קרא והיה הבכור הויתו לבכור ואין חלוקתו כבכור. ההוא דזבן ארעא אמצרא דבי (ו)נשיה, כי קא פלגו א"ל פלגו לי אמצראי, (ז)אמר רבה כגון זה כופין על מדת סדום, מתקיף לה רב יוסף אמרי ליה אחי: מעלינן ליה עלויא כי נכסי דבי בר מריון והלכתא כרב יוסף. תרי ארעתא אתרי נגרי אמר רבה כגון זה כופין על מדת סדום מתקיף לה רב יוסף זמנין דהאי מדויל והאי לא מדויל, והלכתא כרב יוסף. תרתי (ה) אחד נגרא א"ר יוסף כגון זה כופין על מדת סדום, מתקיף לה אביי מצי אמר בעינא דאפיש אריסי והלכתא כרב יוסף אפושי (ו)לאו מילתא היא

משמיה דרבי עקיבא כוותיה · וליכא למימר בני חד מזלא נינהו שהרי ר"ע חכם ממנו הרבה: ולאו טעמא קאמר · במילתיה וכיון דאמר טעמא אין זה כסומא שמכוון לירד בארובה במקרה בעלמא אלא סברת הלב היא הבאה לו בנבואה חכה להסכים להלכה למשה מסיני: ברסתקא · שוק רשות הרבים: דמליך · השתא במתא מחסיא שעתיד להיות ראש הישיבה עכשיו: טביומי חתים · כשחותם באגרת חותם שמו טביומי: קיימא לי שעתא · מזל: שדרו זוגא דרבנן לגביה · דמר בר רב אשי: לאימלוכי ביה · ליטול עצה ורשות להמליך את רב אחא: פתח ותנא · דרשה ונעשה ראש הישיבה: כל המריעין לו כו' · כלומר הואיל ונדחה השעה לא ימליכוני עוד: איש נבוב · כשהוא חלול בלא כרס מלאה: ילבב · כמה לבבות שאינו מסכים לדעת שלמה: ינובב בתולות · לב אטום כבתולות עושה נבוב וחלול: פשיטא חלק בכור וחלק פשוט · שני חלקין שהבכור נוטל אחד משום בכורה ואחד משום פשיטות יהבינן ליה אחד מצרא זו אצל זו שהרי שניהן חלקו הן והרי הן כחלק אחד: יבם מאי · המייבם את אשת אחיו דקם תחתיו לנחלה ונוטל שני חלקים מאי: מי מצו אמרי ליה הואיל ומכח אחרינא קאתי לא יהבי להו (ז)(גבי הדדי) אחד מצרא זו אצל זו אי לאו מעליתא גבן בדמי: בבכור אשר תלד · ביבם קמשתעי דמצוה בגדול לייבם, אשר תלד פרט לאיילונית, והכי מדרש קרא יבמה יבא עליה וגו' והיה הבכור איזה מהיבמין יבא עליה? הבכור, אשר תלד וכגון שהיבמה בת וולדות היא פרט לאיילונית: דזבן ארעא אמצרא דבי נשא · קנה קרקע אצל שדה אביו: כי קא פלגי · עם אחיו בנכסי אביו: על מדת סדום · זה נהנה וזה לא חסר: אמרו אחי מעלינן ליה עילויי · לפי שהיא משובחת כקרקעותיו של בר מריון שהיו מעולות ומסתברא הא דרב יוסף בשדה (ח)בעל שיכולין לומר פעמים שזו מתברכת משאר השדות: תרי ארעתא אתרי נגרי · אם בית השלחין היא ויש לשני אחין לחלוק שתי שדות לכל אחת יש לה יאור להשקות ממנו וזה קנה שדה אצל (ט)(האחד) מהן ורוצה שיתן אחיו זו הסמוכה לשלו: כגון זו כופין · דהא לקרקע השניה גם היא יש לה יאור להשקות ממנו: זמנין מדויל וזמני לא מדויל · דרך היאורים לייבש כשנהר *) (שם) נמשכין ממנו מתמעט לפעמים שזה יבש וזה אינו יבש ואומר לו טול חלקך בשתיהם דלאו מדת סדום היא אותן לו עילוי בדמי: תרתי · ארעתא יש להם לחלוק על חד נגרא והאחד מהן קנה קרקעו אצל האחת: כופין על מדת סדום · דכיון דלאחד נגרא נינהו שתיהן שוות: ביפא לי לאפושי אריסי · טוב לי שיהא לך שתי שדות אחת מכאן ואחת מכאן (י)ואחת לי באמצע כדי שתרבה לך אריסין והא שדה שלי משתמרת יפה:

*) [נ"ע שהם]

כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו · ובשילהי מרובה (ב"ק דף פ: ושם ד"ה לשלם) דקאמר רב אחא גופיה לעולם אין מטיבין לו איכא למימר דמתחלה אמר לא במהרה מטיבין שהיה מצפה שיחזירוהו לגדולתו וכשראה שלא החזירוהו שוב אמר לעולם אין מטיבין לו: חלק בכור וחלק פשוט יהבינן ליה אחד מצרא · כדנפקא לן בית טחלין (לקמן דף קכד·) מדכתיב פי שנים מקיש חלק בכורה לחלק פשוט: אמיצרא דבי נשי · אית דגרס בתר הכי אמרי אחוותא א"כ בי נשיה היינו חמיו ולא היו לחמיו בנים כי אם בנות ואית דגרס אמרי אחי א"כ בי נשיה היינו אביו [ועי' תוס' שבת ע: ד"ה דבי נשא]: כגון זה כופין על מדת סדום · תימה לר"י לרבה אמאי איצטריך קרא בבכור דיהבינן ליה אחד מצרא ואומר ר"י לפי שלא נתן לו (כ)כח הכתוב אלא כב' אחיו ואילו היו שני אחין רוצים להשתתף לא כפינן לשלישי לתת להם חלק ביחד ועוד דבכור מתנה קרייה רחמנא כדאמר בית טחלין (שם) דכתיב לתת לו פי שנים ואין לכוף את הנותן ולאביי נמי אי לאו דקרייה רחמנא בכור ה"א יקום על שם אחיו כאילו הוא ואחיו קיימין וריצב"א מפרש דהא דאמר רבה כופין לא מדין תורה קאמר דבדין היה יכול למחות שכנגדו דאיכא קפידא ברותות כדאמר בכמה דוכתין ועוד הא דכפין על מדת סדום בזה נהנה וזה לא חסר היינו בשכבר דר בחצר חבירו שאינו מעלה לו שכר אבל הא פשיטא שיכול למחות בו שלא יכנס לדור בביתו אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דהוה זה *נהנה וזה לא חסר אלא מתקנת חכמים קאמר הכא דכפין והשתא אין להקשות כלל אמאי איצטריך קרא בבכור: מעלינן ליה כנכסי דבר מריון · פירש הקונטרס בשדה הבעל (ל) שיכולים לומר שפעמים מתברכת משאר שדות ובתרתי ארעתא אתרי נגרי לא שייך למימר מעלינן כיון שצריך להשקות ואין מתברכת זו יותר מזו ואין נראה דגם אותם שצריך להשקות מתברכת אחת מהם פעמים יותר שאחת לוקה בשדפון ואחת אינה לוקה ופר"ת מעלינן כנכסי דבר מריון לא ניתן לך זכות שיש לנו בשדה זו אם לא בדמים יקרים כמו בני מריון שהיו עשירים ולא היו מוכרים קרקעותיהם אלא בדמים יקרים ותרתי ארעתא אתרי נגרי לא קאי אעובדא דההוא גברא אלא מילתא באפי נפשיה כלומר שתי שדות שיש לכל אחד נגר ורוצה האחד שיחלקו כל אחת לשתים שיקח חצי שדה זו וחצי שדה זו אמר רבה כופין על מדת סדום ויטול כל (מ) שדה שלם כדי שיהא לכל אחד חלק אחד מגרא וכן יש לפרש תרתי ארעתא אחד נגרא שהנגר מפסיק בין שתי השדות ואם יחלקו כל שדה לשתים לא יהיה חלקו אחד מגרא והשתא בהכי לא שייך למימר מעלינן כנכסי דבי בר מריון דלאו אם האחד רצה לחלוק לעשרים נאמר שיחלקו משום מעלינן ולשון מעלינן נמי אינו מתיישב לפ"ה:

א) [מיה כ:] ב) [ע"י לשחור] ג) ב"ק פ: ד) [ב"ח שאכל בו' רשתח כו': ה) [לקמן קכד:] ו) [פי' סמוך לשדה של חמיו ולא היה לחמיו בנים כי אם בנות. ערוך ועי' תוס' דהכא ד"ה אמיצרא] : ז) [לקמן קסח: עירובין מט: כתובות קג:]

רבינו גרשם

כרבא לפי שכשחורשין את הקרקע מתחלה מחמת שהיא קשה צריכה יותר מיום אחד בכרבא אינה צריכה שני ימים שלמין ונמצא שמפסיד בעל השדה מט' שעות ולמעלה ואי רדו יומא לכרבא לא הוי חד יומא בין חרישה וזריעה דבפחות סגיא ומשתכח דקא מפסיד · איבעית אימא בי רדו יומא כרבא ודקשיא לך לא הוי יומא זרעא דפחות מיום סגיא הא לא קשיא דכרבא ותני זמנא אחריתי דבין ב' כריבות צריך (ב' ימים שלמין) [יום א' שלם] ואיבעית אימא בי רדו יומא זרעא ודקשיא לך לא הוי תרי יומי כרבא הא לא קשיא בהרהורי ארץ הרים ופרשים שקשה היא ביותר ואיכא מלאכה לתרי יומי · וכן קיבלו חבירין מרבי: דוולא כלומר אם יש להם לחלוק שדה בור שצריך להשקותו בכל שעה מאריתא דדלאי כלומר בכמה יש בה באותה שדה דין חלוקה · אמר (רב יוסף) [רב נחמן] בי דאלו יומא אם יש באותה חלוקה שדה שיעור שהפועל יש לו מלאכה כל היום לדלות מן המים ולהשקותו לכל חלק וחלק יחלוקו ואם לאו לא יחלוקו שלא ימצא אדם שישכור לו לחצי היום ונמצא שמפסיד: פרדיסא שדה גפנים: מנת בכרם יחלק: אקשי' אלא דברי נביאו'. כלומר דבר זה שאתה אומר ב' קבין לכל אחד [illegible] אם חכם : ונביא לבב חכמה · כלומר לנביא יש לו לב והחכם דעדיף מיניה : תדע דחכם עדיף מנביא · משום דגברא רבא מלתא . כלומ' שאומר חכם הלכה מדעתו על בוריה ועל עיקרה כמפי השמועה ואותה הלכה נאמרה משמיה דגברא רבה כוותיה ששמעה מפי השמועה דהוא נביא לא מצי למימר נבואה כי אם מפי הגבורה וזה אומרה מדעתו אלמא דעדיף הוא :

רבינו גרשם

ניסא ואינו יכול לעלות עילוי דמים אם יניחו ליטול שניהם במיצר אחד דדינו ליטול ירושתו במקום אחד : יבם מאי · יבם שמת אחיו בחיי אביהן וייבם זה את אשתו ושוב מת אביהן דשקיל האי יבם ירושת אחיו שני חלקים אחד חלק אחיו שמת וחלק של עצמו · מי יהבי' ליה אחד מיצרא תרוייהו ב' חלקים אי לא · מי אמרינן דיניה הוא דשקל פי שנים ויהבי' ליה גבי הדדי בחד מיצרא או לא משמע ממש דבכור הוא ולא יהבי' ליה בחד מיצרא . אביי אמר היא היא דשקיל נמי בחד מיצר "דבכור" קרייה רחמנא "והיה הבכור אשר תלד" ודרשי' לי' הבכור מצוה בגדול הלכך דיניה כבכור ואחד מצר יהבינן ליה · הויתו כבכור ליטול ב' חלקים ולא חלוקתו כבכור ליטול שניהן במיצר אחד : אמצרא דבי נשא' רבי נשא' סמוך לשדה אחר של חמיו ולא היו לו לחמיו בנים כי אם בנות ומת חמיו והניח קרקעותיו לבנותיו אמר האי הבו לאשתי חלקה סמוך לאותה שדה שקניתי אמר רבא ודאי יהבינן ליה סמוך למיצריה וכגון זה אי מעכב איניש כופין של [illegible] יהבינן ליה בסמוך לו ואי לא לא יהבי' ליה אמצרא דידיה ואמאי כופין והלכתא כרב יוסף דמצי מעלי לי' ביוקר · תרי אחי אית להו תרי ארעתא דהוי להו לחלוק תרי ארעתא דקיימן חדא אהאי נגרא וחדא אהאי נגרא דלכל אחת יש לה נגר שלה וזה אחת חמים שמשקין אותה ממנו וזבן חד מתני אחד או שותפי חד ארעא אחריתא סמוך לאחת מאלו ואמר האי דזבן דאזיל דהוי תרי ארעתא ראוית לך לחלוק שוין הן

דעדיף הוא : מאי קושיה · מאי ראיה דמייתית דילמא תרוייהו תני נברי דרברבייא בני חדא מזלא נינהו משום הכי אמר האי כנן האי אע"ג דלא שמיעא ליה ולאו נביאות הוא : ג] אלא דלא · תדע דהכי איכא למימר דנביאות הוא וליכא למימר דחד מזלא הוא שהרי ר' עקיבא דקים לן דלא היה מעולם נברא כוותיה כי אתי חד תנא ואמר מנפשיה כוותיה אע"ג דלאו בני חד מזלא נינהו דלית דהוי ליה מזלא בתורה ואפ"ה כוותיה דר' עקיבא : ודלמא כסומא בארובה · ולא משום דהוה עדיף ומשני לאו טעמא קאמר שסבירא אסתלא לדבריו ראייה' ומדקאמר טעמא ודאי מרוב חכמתו קאמר ולא כסומא בארובה : ברסתקא . בנישרא דעברי בה [בני] השוק . למ"ה : דמליך . דליעברי מיניה ראש ישיבה : הכי שמיה . דהכי חתום שמיה בשטר : טביומי . והכי מיקרי שמיה דרב אשי טביומי והאי דקרי ליה רב אשי משום שם לווי : בכלה · קרי לה להההוא מסכתא דדריש ריש מתיבתא : כל המטיבין לו . הואיל והוטב לרב אשי דפתח בראש ישיבה לא במהרה מריעין לו שלא ימלכוהו רב אחא אינו יכול להריע לו : בכנפיה . בחיק : כמה לבבות . שאין לבו מיושב עליו : איש נבוב . חלול הוא שלא אכל : ילבב . כמה לבבות : אפי' לבו אטום כבתולה . זו שאינה בעולה ואטומה היא מתנובב : [פשיטא] אם בכור ופשוט באו לחלוק בשדות אביהם והבכור נוטל פי שנים ואמר [הבכור] אני נוטל חלק בבכור' סמוך לחלק פשוט בחד מיצר אין יכול הפשוט לעכב עליו ולומר שקול חלק פשוט בהאי גיסא וחלק בכור לאידך גיסא

בסדרה ולכל חדא יש לה נגר הב לי אותה שדה שסמוכה לאותה שקניתי אמר (רבא) [רבה] כגון זה ודאי כופין דלא מצי לעכב עליו · מתקיף לה רב יוסף אמאי כופין הא מצי טעין אידך לא בעינא אלא נחלוק כל שדה וכל נגר לשנים דשמא זימנין דהאי נגרא מדויל והאי יבש מתמעטא דלמא יבשא נגרא שלי ונגרא דמיצרך לא יבשה ומצית את להשקות שדך ואנא לא מצינא ומפסדנא הלכך בעינא לפלג תרוייהו אי יעלה לי דמים וכי האי גוונא מצי מעכב להוי תרי ארעתא אחד נגרא שהוו שניהן מסתפקות מנגר אחד וקנה אחד מהן קרקע חד סמוך לאחת משדות אלו ואמר ליה לחבירה הב לי אמצראי דהשתא ליכא למימר דהאי מדויל והאי לא מדויל דתרוייהו סמיכי אחד נגר · אמר רב יוסף בהאי מודינא דכופין ויהיב ליה · אמר ליה אביי אמאי כופין והא מצי למימר ליה אידך ניחא לי לאפושי אריסי כלומר אם היה שדהו שקנה בצד אחד סמוך למיצר ואמר הבו לי אמיצראי יכול לומר לו הלא איני רוצה שתקח חלקך כי אם מצדי ואחר כדי שתהא שדה שלי אמצעית ותשים ארים אחד מצד אחד על אותה שדה שקנית וארים אחד על חלקך המגיעך מצד אחד ומתוך משתמרת שדה שלי שהיא אמצעית וכי האי גוונא מצי לעכבי ואפי' הכי דאיכא למימר הכי הלכתא כוותיה דרב יוסף' דא' אמאי כופין הא יכול למימר אנא בעינא הכי למפלג דמההיא ארעא והוצי נגרא דאמיצרך שקיל פלגא ואנא אשקול פלגא ומאידך ארעא אחריתי תשקול פלגא ואנא אשקול פלגא כי היכי דלהוו

א] אולי צ"ל ג' קבין ולא ד' או ה'. ב] נראה דצ"ל אם מכר לו בכלל מנת בכרם וכו'. ג] נראה דצ"ל אלא אמר רבא תדע וכו' ומהאמרה משמיה דר"ע בר יוסף דכוותיה דסבי איכא למימר וכו'.

הגהות הב"ח (א) גמ' ולאו טעם קאמר א"ר יוחנן: (ב) שם דמליך השתא במתא מחסיא: (ג) שם לאימלוכי ביה עכבינהו הדר שדור וכו' עכבינהו גביה עד: (ד) שם והלכה כתרא וכן הוא א"ר אבדימי: (ה) שם תרתי ארעתא אחד נגרא: (ו) שם לאפושי אריסי לאו מילתא היא: (ז) רשב"ם ד"ה יבם וכו' לא יהבי לכו ניכלך אחד וכו' מעלית גבן בדמי: (ח) ד"ה אמרו וכו' בשדה בית הבעל: (ט) ד"ה תרי וכו' אלא אחת מהן ורוצה שיתן אחיו לו: (י) ד"ה ניפא וכו' ואחת תבקה כדי שתרבה כצ"ל ותיבת ואחת באמצע נמחק: (כ) תוס' ד"ה כגון וכו' שלא נתן לו הכתוב כח אלא: (ל) ד"ה מעלינן וכו' בשדה הבעל ואיירי שיכולים: (מ) בא"ד ויטול כל אחד שדה שלם:

נושא מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים ולתינוקות

[שוטים מאי היא ... תינוקת מאי היא